

Rozwój dziecka

Rozwój fizyczny

Czynniki wpływające na rozwój dziecka

Rozwój morfologiczny i odrębności czynnościowe narządów i układów

Rozwój psychomotoryczny

Tabela rozwoju

Uwagi

Rozwój fizyczny całokształt procesów biologicznych (biochemicznych i biofizycznych bez sfery życia psychicznego) zachodzących od chwili poczęcia do śmierci danego osobnika. Prowadzi to do dojrzałości biologicznej i zdolności do reprodukcji.

Wyróżniamy 3 grupy procesów zachodzących w przebiegu rozwoju fizycznego:

- wzrastanie
- różnicowanie
- dojrzewanie

➤ **WZRASTANIE** - zmiany wielkości elementów morfologicznych, przewaga procesów anabolicznych nad katabolicznymi. Tu oceniamy wzrost, tempo wzrastania, rytm wzrastania wyrażony zmianami tempa w różnych okresach rozwoju.

➤RÓŻNICOWANIE - proces jakościowy i składa się z przebudowy struktury komórek i tkanek (cytohistiogeneza), grupowanie się tkanek w określone organy (organogeneza), wzajemne formowanie kształtów, proporcji (typogeneza).

➤DOJRZEWANIE - przebiega równoległe z dwoma poprzednimi i oznacza doskonalenie budowy i czynności oraz osiągnięcie max. sprawności.

Rozwój nie przebiega w jednakowym tempie i rytmie, wykazując w kolejnych okresach życia przyspieszenie lub zwolnienie wzrastania i różne natężenie procesów dojrzewania. Również poszczególne narządy i tkanki rozwijają się z właściwym dla nich tempem i rytmem.

Czynniki wpływające na rozwój dziecka:

Endogenne i egzogenne

Genetyczne (endogenne) - *determinanty* - zespół genów dziedzicznych po rodzicach. Genotyp - zespół informacji genetycznej zawartej w DNA w chromosomach. Kierują one procesami metabolicznymi, ich natężeniem, przebiegiem procesów różnicowania się dojrzewania tkanek i narządów. Konstytucja psychiczna a nawet skłonność do występowania chorób. Genetycznie silniejsze są dziewczynki bo mają XX.

Paragenetyczne - środowisko matczyne, wewnątrzmaciczne.

Środowiskowe - modyfikują one genetycznie zdeterminowany przebieg rozwoju. Zaliczamy tu :

- czynniki biogeograficzne (klimat, ukształtowanie terenu, zasoby mineralne i wodne, świat roślinny i zwierzęcy). W temperaturach umiarkowanych rozwój szybki, wahania szybkości wzrostu (na wiosnę szybciej), nabieranie masy ciała (największe w zimie) - najprawdopodobniej jest to mechanizm hormonalny.
- czynniki społeczno-ekonomiczne, kultura: czyli sytuacja rodzinna, zarobki, warunki mieszkaniowe, higieniczne, poziom wykształcenia, żywienie dziecka, aktywność ruchowa.
- czynniki psychiczne: zmiana środowiska dziecka, stresy (zaburzenia sekrecji hormonów).
- choroby przewlekłe

Rozwój morfologiczny i odrębności czynnościowe narządów i układów.

- **Proporcje ciała:** określamy w 3 proporcjach wysokość głowy, długość tułowia i długość kończyn. U noworodka 1:2:1; u dorosłego 1:3:4.
 - **Kościec :** u noworodka przeważa tkanka chrzęstna. Tworzenie się tkanki kostnej na podłożu chrząstki określa się nazwą punktu kostnienia. Punkty kostnienia pojawiają się w określonej kolejności i w określonym wieku, stąd też na ich podstawie określamy czy wiek kalendarzowy jest zgodny z tzw. wiekiem kostnym (na podstawie Rtg nadgarstka i nasad kości przedramienia)
 - **Układ mięśniowy:** **I etap** do 3 r. ż. opanowanie podstawowych umiejętności ruchowych - postawa pionowa (3 kroki milowe) chodzenie, bieganie, **II etap** od 4 r. ż do okresu dojrzewania - zwiększenie koordynacji oraz dokładności ruchów, wyspecjalizowanie poszczególnych grup mięśniowych, **III etap** -dalsza koordynacja w pracach precyzyjnych.
- Uwaga: wady postawy (w 8-9 r. ż.) Fizjologia w pierwszych latach życia lordoza lędźwiowa "Brzuch do przodu", fizjologiczne płaskostopie.
- **Skóra:** cienka i delikatna - skłonność do uszkodzeń, większy stosunek powierzchni do masy ciała - skłonność do oziębienia lub przegrzania. Na podstawie pomiaru grubości tkanki podskórnej ocenia się stopień odżywienia dziecka.
 - **Układ oddechowy:** Płuca niemowlęcia mało pojemne 50 ml, u dorosłego 400 ml. Duże zapotrzebowanie na tlen stąd przy tak małej pojemności częstsze są oddechy noworodek - 40-60/min., 3 - latek 30/min, u dorosłego - 16/min.
 - **Układ krążenia:** serce stosunkowo duże ale mała pojemność stąd szybciej pracuje.
 - **Układ pokarmowy:** U niemowląt jelita są dłuższe niż u dorosłego w stosunku do długości ciała, wolniejsza perystaltyka sprzyja dłuższemu przebywaniu pokarmów i lepszemu trawieniu. Błony śluzowe są delikatne i większe mają ukrwienie stąd łatwe procesy zapalne. Wątroba słabsza niedojrzałe mechanizmy enzymatyczne przy wysokim metabolizmie stąd powikłania zatruc większe.
 - **Układ moczowy:** Mniejsze przesączanie kłębkowe i mniejszy przepływ przez nerki.

● **Układ nerwowy:** Dojrzewanie powoli, szybkie wyczerpywanie się i znużenie, chwiejność emocjonalna. Najszybciej tkanka nerwowa dojrzeje między 1 a 3 r.ż., następnie w wieku dojrzewania.

Rozwój psychomotoryczny dziecka

Na rozwój psychiczny mają wpływ 1) wyposażenie biologiczne organizmu, 2) własna aktywność dziecka, 3) czynniki środowiskowe, 4) wychowanie.

➤ **OKRES NIEMOWLĘCY** (do 1 r.ż.) - posiada odruchy: ssania, połykania, szukania, chwytne, Moro. Odruchy te zależą od czynności ośrodków podkorowych stopniowo niektóre z nich zanikają (Moro). Rozwój przebiega wg prawa głowowo - ogonowego czyli: gałki oczne, głowa, szyja, ręce, tułów, nogi, ze stopniową pionizacją postawy ciała.

Zdolności motoryki małej czyli sięganie, chwytanie i manipulacja wg prawa proksymalno - dystalnego: ruchy w stawach barkowych, stawy łokciowe, nadgarstkowe, stawy śródpalczkowe. Chwyty łokciowo-dłoniowe (4-5 m.ż.), chwyt dłoniowy prosty czyli zagarnianie (5-6), chwyt nożycowy, (7-8) chwyt pęsetkowy (9) Prawidłowy rozwój zależy od więzi emocjonalnej i stymulowania jego aktywności przez bodźce. Niemowlę ma wrodzone popędy, przede wszystkim ciekawość poznania, a pozbawione wrażeń wpatruje się tylko w sufit nie trenuje swego mózgu, nie rozwija się i zostaje w tyle w stosunku do swoich rówieśników.

➤ **OKRES PONIEMOWLĘCY** (do 3 r.ż.) - doskonalenie ruchowe - ruchy stają się płynne i pewne, celowe, rozwój mowy biernej (rozumienie) i czynnej dziecko zaczyna mówić zdaniami, zmienność stanów emocjonalnych. Przełom w kształtowaniu się egozentyzmu (ja), negatywizmu (wszystko na nie), upór, pod koniec 3 r.ż. potrafi poinformować czy jest chłopcem czy dziewczynką. Częste infekcje dróg oddechowych i przewodu pokarmowego.

➤ **OKRES PRZEDSZKOLNY** (do 7 r.ż.) dalsze doskonalenie ruchów (chód, bieganie, skoki, manipulacja). Zwiększa się zaradność i samodzielność dominuje ruchliwość, impulsywność, skłonność do agresji, egocentryzm. Około 5 r.ż. Wzrasta aktywność intelektualna, dociekliwość, rozwój wyobraźni, koncentracja uwagi lepsza. W wieku 6-7 lat dziecko swobodnie posługuje się mową potoczną. Kształtują się sposoby zachowania, nawyki, wzory osobowościowe przez naśladowanie rodziców. Częste infekcje dróg oddechowych

 MŁODSZY OKRES SZKOLNY (7-12) rozwój intelektualny, poczucie obowiązku związane z nauką w szkole, zwiększenie zasobu wiadomości, samodzielność myślenia, postęp w myśleniu abstrakcyjnym, krytycyzm. W początkowym okresie mogą się ujawniać trudności z czytaniem i pisanem (dysleksja i dysgrafia). Rozwój kontaktów społecznych. Ostre przejawy antagonizmu płci. Na postęp w nauce wpływają środowisko rodzinne, czynniki dydaktyczno-pedagogiczne oraz grupy rówieśnicze.

Tabela rozwoju dziecka

Wiek miesiąc	Czynności ruchowe	Inne czynności
1	Pełza w pozycji na brzuchu. W pozycji tej unosi głowę na chwilę, lecz nie odwraca jej. Zaciska dłoń po dotknięciu, lecz natychmiast wypuszcza przedmiot włożony w dłoń.	Wodzi oczami za światłem i przedmiotami, czasem przez chwilę wpatruje się. Zdradza zadowolenie w związku z karmieniem i uspokaja się po wzięciu na ręce.
2	Podnosi głowę w pozycji leżącej na brzuchu. Obraca się na plecy z pozycji na boku.	Uśmiecha się do matki. Słucha dźwięków, wodzi oczami za przedmiotami, rozpoczyna bawić się zabawkami.
3	Utrzymuje przez chwilę przedmiot włożony w dłoń. Trąca zawieszony zabawki. Bawi się rękami. Dobrze trzyma głowę. Lubi leżeć na brzuchu. Wierzga nogami.	Wodzi oczami za osobami i rozpoznaje je, zwłaszcza matkę. Zaczyna gaworzyć.
4	Chwyta i trzyma drobne przedmioty obiema rękami i niesie je do ust. Potrząsa zabawkę. W pozycji na brzuchu dźwiga głowę i klatkę piersiową i utrzymuje je. Zwraca głowę w stronę butelki lub dźwięku.	Gaworzy. Łatwo odwzajemnia uśmiech innych osób, śledzi wzrokiem zmiany w otoczeniu. Rozpoznaje butelkę.
5	Trzyma prosto głowę bez wysiłku. Obraca	Figluje w zabawie. Wydaje okrzyki radości. Odróżnia osoby obce. Jest wyraźnie

	się na boki i na brzuch. Chwyta całą dłońią. Może długo siedzieć z podparciem. Sięga po zabawki i obmacuje je.	zainteresowane zabawkami.
6	Zdejmuje papier z twarzy. Przewraca się swobodnie z pleców na brzuch i odwrotnie. Podtrzymywane pod pachy opiera się pewnie na nogach.	Reaguje śpiewnym gaworzeniem na głos lub muzykę. Manipuluje przedmiotami, przekłada je z ręki do ręki.
7	Siedzi. Siad podciągane za ręce lub gdy się czegoś uchwyci. Podtrzymywane pod pachy podskakuje.	Rozpoznaje matkę w innym ubiorze. Postukuje zabawką o stół. Lubi dźwięki. Śmieje się do siebie w lustrze. Upuszcza i podnosi przedmioty
8	Pełza energicznie w pozycji na brzuchu.	Zaczyna odróżniać siebie od otoczenia. Powtarza bezwiednie te same sylaby (ma-ma). Pierwsze oznaki odróżniania głębi i odległości. Przygląda się sobie w lustrze.
9	Stoi przy poręczy. Raczkuje. Pomaga trzymać butelkę podczas picia. Podtrzymywane próbuje chodzić.	Bawi się w chowanego (a kuku). Szuka odebranego przedmiotu. Wyrzuca przedmioty z łóżeczka i obserwuje jak spadają. Wyciąga rękę, by je podnieść.
10	Stoi. Stąpa bokiem, trzymając się poręczy lub mebli. Pije z filiżanki. Uderza zabawkami o siebie w celu wywołania hałasu.	Wyraźnie lubi matkę. Podaje zabawkę. Bawi się w “kosi-kosi” lub “baran bęc”. Przysłuchuje się cykaniu zegarka. Zdradza lęk wobec obcych i przed samotnością.
11	Staje samodzielnie. Prowadzone za rękę chodzi do przodu. Obraca się w pozycji siedzącej	podnosi zabawki. Rozumie zakazy. Mówi 1-2 wyrazy. Wyjmuje mniejsze przedmioty z większych.
12	Zaczyna chodzić samodzielnie. Pierwsze oznaki regularnego oddawania moczu i kału	Mówi 2-3 wyrazy. Układa wieżę z 2-3 klocków. Objawia uczucie lęku zazdrości itp.
15	Chodzi samodzielnie. Wczołguje się na schody. Posługuje się łyżeczką. Trzyma filiżankę	Ogląda obrazki. Zna swoje imię. Mówi kilka słów. Otwiera i zamyka pudełka, szuflady. Wykonuje proste polecenia.

18	Wspina się na krzesła. Chodzi do tyłu. Trzymane za rączkę wchodzi po schodach.	Przekręca wyłączniki. Mówi kilkanaście słów. Wyraża żądania słowami. Pokazuje części ciała.
21	Biega. Wchodzi samodzielnie na schody. Kuca	Buduje wieżę z kilku klocków. Buduje zdania dwuwyrzowe. Sygnalizuje w porę potrzeby fizjologiczne.
24	Wchodzi i schodzi po schodach. Siedzi przy stole. Kopie piłkę.	Słucha opowiadań. Mówi o sobie w 3 osobie.
36	Rzuca piłkę nie tracąc równowagi. Podskakuje i biega przy muzyce. Buduje domki w dwóch wymiarach. Lubi bawić się w piasku. Rysuje kształty zamknięte.	Wymienia przedmioty i czynności na obrazkach. Mówi dosyć gramatycznie, używa ok. 1000 wyrazów, tworzy zdania wielowyrzowe. O sobie mówi "ja"

UWAGI

Wszelkie zaburzenia rozwoju psychomotorycznego dotyczące jego tempa i rytmu mogą wskazywać na uszkodzenie CUN trwałe lub przemijające związane z przejściową chorobą.

Wiek rozwojowy oceniamy na podstawie:

wiek morfologiczny - ocena mierników antropometrycznych (wysokość, masa ciała, proporcje).

wiek kostny - ocena dojrzałości układu kostnego wyrażona w latach, w odniesieniu do wartości średnich dla populacji.

wiek zębowy - ocena stanu dojrzałości uzębienia oparta na wyrzynaniu zębów.

wiek wtórnych cech płciowych - na podstawie drugo- i trzeciorzędowych cech płciowych

Pełną informację o wieku rozwojowym uzyskuje się oceniając wszystkie mierniki równocześnie.